

Sammendrag

«Begegningszone» – erfaringer med tilrettelegging for gående fra Basel i Sveits

TØI rapport 1767/2020

Forfattere: Maja Karoline Rynning og Marianne Knapskog
Oslo 2020, 20 sider

Gange som transportmiddel blir stadig mer aktuelt og viktig. I denne rapporten har vi innhentet og oppsummert kunnskap om begegningszonen, en fysisk løsning som kan bidra til å bedre forholdene for gående. Rapporten bygger videre på arbeid utført for Bymiljøetaten i Oslo kommune i forbindelse med deres gåstrategi, og arbeidet er gjennomført med midler fra Nordisk Vejforum (NVF). Vi tror dette er kunnskap som kan være nyttig for praksis. I rapporten går vi gjennom prinsippene for begegningszonen, funn fra feltarbeid i Basel, Sveits, samt erfaringer fra kommunens arbeid med løsningen. Da vi fant flere likhetstrekk med den norske løsningen gatetun avsluttet rapporten med en kort diskusjon rundt dette.

Sammendrag

Det er et stadig økende fokus på gange og hvordan få flere til å gå mer blant forskere, byutviklere og beslutningstakere i Norge og internasjonalt. Dette henger i stor grad sammen med mål om bærekraftig utvikling, reduksjon av klimagassutslipp, og bedre folkehelse, men også med attraktive byer som er gode å bo i (Helse- og omsorgsdepartementet, 2015; Rynning, 2018; Vegdirektoratet, 2012). Norge har en nasjonal gåstrategi og flere byer har utviklet egne gåstrategier, eller lignende, tilpasset lokale forhold og målsetninger. Samtidig ser vi at mange opplever utfordringer med å gå fra strategi til juridisk bindende planer og fysisk utforming. En viktig grunn til dette er mangel på kunnskap (Hagen m.fl., 2019; Rynning, 2018) som gjør det vanskelig å utvikle byer og tettsteder på en måte som legger til rette for og promoterer gange som fremkomstmiddel.

En måte å adressere kunnskapsbehov på er erfaring fra andre byer. Såkalt 'best practice' er en viktig kilde til kunnskap og ny innsikt, særlig med tanke på fysiske løsninger for å promotere gange. I et arbeid for Oslo kommune (Hagen mfl. 2019) så vi nærmere på infrastrukturløsninger som shared space, gatetun, samt en løsning kalt begegningszonen som er mye utprøvd blant annet i Sveits, Frankrike og Nederland og som nå testes i Berlin (Tyskland). Begegningszonen er gater der det kjøres på fotgjengernes premisser, fartsgrensen er 20 km/t og parkering er kun tillatt på oppmerkete felt (Fussverkehr Schweiz, 2018). Med midler fra Nordisk Vejforum (NVF) har vi sett nærmere på denne løsningen med Basel, Sveits, som case.

Metodene som har vært benyttet er intervju med en representant fra kommunen, feltarbeid og dokumentstudier. Vi gjennomførte en rekke observasjoner av begegningszonen i byen, i boligområder og i sentrum (observasjonsbasert feltarbeid, Löfgren, 1996). Her brukte vi en tilpasset versjon av metodikk for evaluering av gangvennlighet (Knapskog mfl., 2019), se vedlegg for skjema. Det ble også gjennomført enkle dokumentstudier, men som nevnt innledningsvis viste det seg å være vanskelig å få tak i litteratur på andre språk enn tysk. Det er gjort enkle oversettelser av sammendrag o.l. ved hjelp av Google Translate.

Begegnungszonen er et tiltak for trafikkсанering. I følge Fussverkehr Schweiz (sveitsisk fotgjengerorganisasjon) er begegnungszonen såkalte møtesoner som «forbedrer det offentlige rom og gjør gaten til et boareal for alle» (Fussverkehr Schweiz, 2018).

Det er tre hovedprinsipper som gjelder:

- Fotgjengere er prioritert og har forrang og skal ha lov til å bruke hele arealet, men fotgjengere har ikke lov til å blokkere gaten for biler eller syklende
- Fartsgrense er satt til 20 kilometer i timen
- Parkering er i lov innenfor markerte parkeringsfelt

Begegnungszonen kan brukes som designprinsipp for gater både i boligområder og i forretningsområder. Hensikten er å definere en utforming som fyller gapet mellom gågate og gate med tillatt hastighet på 20 kilometer i timen. I Sveits er løsningen mest brukt i bolig-gater med lave trafikk-tall, men det er også mange eksempler på at sentrumsgater er opparbeidet som begegnungszone. For Basel gjelder prinsippet at begegnungszonen i sentrum initieres og senere driftes av kommunen mens soner i boligområder initieres og senere driftes av beboerne i gaten. Sonene opparbeides av kommunen. Det skal være enkelt å gå og det skal føles så trygt at barn kan leke i gaten. Vi har ikke klart å finne om det er noen lov som regulerer begegnungszonen i Basel og i så fall hvilken. Men bruken av sonene er som forklart beskrevet i trafikkloven.

Figur S1: Bilder fra informasjonsbrosjyre og nettside om begegnungszonen laget av Basel-Stadt. Kilde: <https://www.basel-unterwegs.ch/de/zu-fuss/begegnungszonen.php> (besøkt mars 2020)

I 2017 ble det gjennomført en evaluering av begegnungszonen i Basel (Pestalozzi & Stäheli, 2017). Denne rapporten er på tysk, men vi har fått til en kort sammenfatning. Følgende faktorer ble identifisert som spesielt relevante for godt fungerende begegnungszonen:

- Engasjement og faktisk bruk av gaten av innbyggerne
- Tiltalende utforming og innredning av begegnungszonen (gaterommet) med effektive fortaukryss i egnede situasjoner, soneinngangsport, markeringer, benker og plantekanter
- Så lite gjennomgangstrafikk som mulig og lave hastigheter
- Individuell utforming av gaten som et instrument for identifisering
- Støtte til beboere for å tilpasse begegnungszonen

Representanten fra kommunen som vi intervjuet mener at begegnungszonen forbedrer både det lokale miljøet og forholdet mellom beboerne og kommunen. Det virker også som beboerne får bedre kontakt seg imellom, og at de har mer kontakt med hverandre både ute og mer generelt. Basert på undersøkelsen fra 2017 (se over) mener kommuneplanleggeren at begegnungszonen fungerer og at beboerne stort sett setter pris på dem og bruker dem selv om noen bruker lengre tid enn andre til å bli vant til dem. Det er fremdeles utfordringer knyttet til tap av parkeringsplasser, og noen har lurt på om de er trafiksikre nok.

Kommunen ønsker å forbedre oppmerkingen og fargebruken i begegningszonen i boligområdene og har blant annet besøkt Bern for å lære av deres erfaringer. Alt i alt mener likevel kommuneplanleggeren at begegningszonen er en god løsning både for å la barn gå i by og for at man kan bruke gaten som en møteplass for lek og sosial kontakt.